

OHJE

Sosiaali- ja terveysministeriön ohje väliaikaisesta poikkeamisesta sovellettaessa eräitä vuosilomalain, työaikalain ja työsopimuslain säännöksiä terveydenhuollossa ja sosiaalitoimessa työskentelevään henkilöstöön

Valtioneuvoston 16.3.2020 tekemän päätöksen mukaisesti Suomessa vallitsevat valmiuslain 3 §:n 5 kohdassa tarkoitettut poikkeusolot. Hallitus on antanut valmiuslain käyttöönottoasetuksen 17.3.2020.

Valtioneuvosto on 17.3.2020 valmiuslain nojalla antanut asetuksen väliaikaisista poikkeuksista sovellettaessa eräitä vuosilomalain, työaikalain ja työsopimuslain säännöksiä. Asetus on voimassa 13.4.2020 saakka.

Valtioneuvosto on 31.3.2020 antanut valmiuslain 8 §:n nojalla asetuksen (174/2020) valmiuslain 86, 88, 93, 94 ja 109 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käytön jatkamisesta. Käyttöönottoasetuksen 4 §:n mukaan valmiuslain 93 §:n 2 momentissa tarkoitettua poikkeamista työaikalain (872/2019) lepoaikoja ja ylityötä koskevista säännöksistä sekä vuosilomalain (162/2005) vuosiloman antamista koskevista säännöksistä terveydenhuollossa ja sosiaalitoimessa, pelastustoimessa, hätäkeskustoiminnassa ja poliisitoimessa mainitun pykälän 3 momentissa säädetyn edellytyksen voidaan soveltaa koko valtakunnan alueella.

Valtioneuvosto on 6.4.2020 antanut asetuksen väliaikaisista poikkeuksista sovellettaessa eräitä vuosilomalain, työaikalain ja työsopimuslain säännöksiä. Asetusta sovelletaan työntekijään, virkamieheen ja viranhaltijaan. Asetuksen 2 § koskee poikkeamista vuosilomaa koskevista vuosilomalain ja sen 30 §:ään perustuvasta työehtosopimusmääräyksestä. Asetuksen 3 §:n mukaan työnantaja saa poiketa lepoaikoja ja ylityötä koskevista säännöksistä työaikalain ja sen 34 §:ään perustuvan työehtosopimuksen estämättä. Asetusta sovelletaan myös virkaehtosopimukseen. Asetus on voimassa 13.5.2020 saakka.

Asetuksen tarkoituksena on varmistaa riittävä henkilöstömäärä virusepidemian aikana jotta riittävä toimintakyky sosiaalitoimessa ja terveydenhuollossa voidaan turvata. Työnantaja voisi keskeyttää tarvittaessa työntekijän loman tai siirtää sen antamisen ajankohtaa, poiketa velvollisuudesta hankkia työntekijältä suostumus ylityön tekemiseen sekä poiketa lepoaikasäännöksistä.

Asetuksen mahdollistamia poikkeamisia voidaan koronavirusepidemian niin vaatiessa soveltaa sekä julkisessa että yksityisessä toiminnassa työskentelevään henkilöstöön.

Liitteessä on lueteltu terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluja ja niihin välittömästi kuuluvia tukipalveluja, jotka ainakin kuuluvat niihin palveluihin, joissa työskentelevään henkilöstöön edellä mainittujen poikkeussäännösten soveltaminen koronavirusepidemian niin vaatiessa on mahdollista. Luettelo ei ole tyhjentävä.

Asetuksen tarkoittamaa terveydenhuollossa työskentelevää henkilöstöä ovat terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) ja asetuksessa (564/1994) tarkoitettut terveydenhuollon ammattihenkilöt sekä ammattihenkilön tehtävissä toimimiseen säädetty edellytykset täyttävät henkilöt. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä mainittakoon esimerkiksi lääkärit, hammaslääkärit, sairaanhoitajat, terveydenhoitajat, laboratoriohoitajat, fysioterapeutit, röntgenhoitajat, proviisorit, farmaseutit ja lähihoitajat.

Sosiaalihuoltolain 3 §:n mukaan sosiaalipalvelujen toteuttamiseen osallistuvat sosiaalihuollon ammattihenkilöt ja muu asiakastyöhön osallistuva henkilöstö.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöitä ovat sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa (817/2015) ja –asetuksessa (153/2016) tarkoitetut ammattihenkilöt eli sosiaalityöntekijät, sosionomit, geronomit, kuntoutuksen ohjaajat sekä lähihoitajat, lähihoitajan tutkintoa edeltäneen kouluasteisen tutkinnon suorittaneet kodinhoitajat ja kehitysvammaistenhoitajat. Tilapäisestä toimimisesta sosiaalihuollon laillistetun ammattihenkilön tehtävissä on säännös ammattihenkilölain 12 §:ssä. Sosiaalihuollon alalla työskentelee runsaasti myös muita ammattiryhmiä, jotka eivät ole sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa tai -asetuksessa tarkoitettuja ammattihenkilöitä, mutta joiden työtehtävät liittyvät joko suoranaisesti asiakastyöhön tai ovat muuten tärkeitä palvelujen laadun kannalta. Myös näiden ammattiryhmien kohdalla koronavirusepidemian vaatiessa työaikaan ja vuosilomaan liittyvät poikkeustoimenpiteet ovat mahdollisia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä työskentelee myös muuta ammatillista henkilöstöä kuin ammattihenkilölaeissa tarkoitettuja ammattihenkilöitä. Näitä ovat muun muassa laitoshuollosta, logistiikkapalveluista ja pesulapalveluista, välinehuollosta, teknisestä huollosta, ruokahuollosta ja potilasruuan kuljetuksesta sekä turvallisuuspalveluista ja ATK –tuesta vastaavat työntekijät, joiden työtehtävät ovat tärkeitä palvelujen laadun ja asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta. Lääkehuollon kokonaisuuteen kuuluvissa erilaisissa tehtävissä työskentelee niin ikään myös muita kuin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Myös edellä tarkoitetuissa tehtävissä toimiviin voidaan koronavirusepidemian vaatiessa soveltaa työaikaan ja vuosilomaan liittyviä poikkeustoimenpiteitä.

Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa, että asetuksessa säädettyjen poikkeustoimenpiteiden käyttöönotto edellyttää, että toimenpiteet ovat tarpeen koronavirusepidemian vuoksi ja että niillä ei vaaranneta työturvallisuutta ja työntekijän terveyttä. Lepoaikoja ja ylityötä koskevista säännöksistä ja työehto- ja virkaehtosopimusmääräyksistä poikkeamisen yhteydessä on pidettävä huolta työstä aiheutuvan kuormituksen tasaisesta jakautumisesta sekä työntekijän mahdollisuudesta palautua työn rasituksista. Lisäksi edellytyksenä on, että työnantaja järjestää työntekijöiden käyttöön lepoon ja virkistäytymiseen soveltuvia tauko- ja lepotiloja, sosiaalituloja ja ruokahuoltoa. Toimivaltuuksia voidaan käyttää vain, mikäli tilanne ei ole hallittavissa säännönmukaisin toimivaltuuksin.